

tamen valida absolutio, etiamsi eam non petat modo sit emendatus a peccato, & satisfactionem reddat. 3. ab iis, qui enorme crimen aliquod perpetrarunt, juramentum exposcit de illo non amplius committendo ex c. de cetero, & c. ex tenore; secus si crimen non sit adeo grave. Cetera quæ ad absolutionem præmitti solent, ac debent, vide apud auctorem, &

TRACTATUS II.

DE CENSURIS IN PARTICULARI.

CAPUT I.

De Excommunicatione.

Quest. 1. Quid sit excommunicatio, & quoduplex? R. est censura, quæ privat fideliem communionem Ecclesiæ; estque duplex, & alia dicitur major, alia minor. Secunda tantum privat usu passivo, seu receptione Sacramentorum. Prima, quæ in jure venit nomine generali excommunicationis, & dicitur *anathema*, si majori cum solemnitate feratur, privat hominem communionem Ecclesiasticam, id est, usu tam activo, quam passivo Sacramentorum, & communibus suffragiis, orationibus, & indulgentiis, sed non privatis. Rursus excommunicatus alius dicitur toleratus, quem fideles non tenentur vitare, alius non toleratus, quem vitare tenentur. Post Concilium autem Constantiense vitandi tantum

sunt nominatim excommunicati, ac denunciati, & publici percussores Clericorum.

2. Quest. 2. Quid requiritur, ut aliquis excommunicatus sit vitandus? R. requiritur 1. ut sit nominatim excommunicatus, expresso ipsius nomine, vel ejus officii, ita ut de illo nequeat dubitari. Reliqui autem generatim excommunicati, maxime hæretici, vitandi sunt, cum periculum adest scandali, aut spiritualis damni; aut si illorum aliquis ex nostra separatione probabiliter esset emendandus. Atque in hoc sensu intelligendus est Ap. ad Titum 3. *hæreticum past primam, & secundam correptionem devita.* Et Joannes. ep. 2. *nolite eum in domum recipere, nec ave ei dixeritis.* Nisi cum aliis dicatur, his locis notari publice excommunicatos, & denunciatos. Requiritur 2. ut reus sit publice denunciatus, putam Ecclesia, vel per scriptum in loco publicorum Sorem regionis.

3. Quest. 3. An licet re eratis cum aliis communicare? R. neg. ex vera Conc. Const. quod postquam indulsit fidelibus ea re cum eis, qui clam sunt excommunicati, subjungit: *per hoc tamen ejusmodi excommunicatos, suspensos, & interdictos, seu prohibitos non intendimus in aliquo re levare, nec eis quomodo libet suffragari.* Hinc fidelis, qui sine necessitate induceret excommunicatum toleratum ad communicandum cum aliis in divinis, peccaret charitatem cum esset occasio alterius peccati. Dixit in *Divinis*, nam in humanis certum est id licere: dixi præterea sine *necessitate*, nam cum necessitas instat, vel utilitas magna, potest

quisque ab excommunicato Sacramenta suscipere; imo etsi nulla sit necessitas potest quisque accipere Sacramenta a Parochō excommunicato: tolerato, & ab alio Sacerdote, qui aliunde paratus sit ea ministrare. Addunt multi, nulum est peccatum in Divinis communicare cum tolerato, eo quod dum fidelibus conceditur communicare cum illis, istis quoque indirecte concedi videatur communicare cum fidelibus peccatis communicare, justa sit causa petendi. Ita Salmant. Sanctius cum Soto, aliisque probabiliter.

4. *Quæst. 4.* Quando vitandi sint percussores Clericorum? R. tum, cum eorum percussio est juridice notoria. Sed ad id non sufficit notorietas juris, nisi sit quoque facti notitia, ita ut res sit nota non solum in domo aliqua privata, vel Colegio, sed in urbe, oppido, aut vicinia nota sit, saltem ex publica fama majori parti. Constat ex illis verbis Conc. Contant. *Si sententiam latam a Canone adeo notorie constiterit incurrisse, quod factum non possit aliqua tergiversatione celari.* Hinc sufficit fama communis, orta a viris fide dignis, & integre probata, que faciat certam moraliter fidem, modo fama sit de eo, quod publice percusserit; sed non sufficit publica infamia, nisi re vera palam percusserit.

5. *Quæst. 5.* Quam ob causam incurratur minor Excommunicatio? R. unica in jure causa illius assignatur, nimirum communicatio cum excommunicato vitando. Id tamen non tollit, quo minus Episcopus in pœnam alicujus criminis possit alicui interdicare usum passivum Sa-

cramentorum, saltem Communionis. Fieri autem potest, ut hæc censura incurratur, etsi quis propter levitatem materiæ solum venialiter peccet, v. g. confabulando cum nominatim excommunicato, quando non licet, sed absque scandalo; non incurritur tamen ob peccatum, quod veniale sit ob imperfectum usum rationis; quia pœna infligitur actioni, quæ quantum in se est, sufficiat ad mortale. Explicari autem debet in Confessione peccatum, quantumvis veniale, cui annexa sit censura, ne Sacramentum cum ejus vinculo recipiatur. Denique notari oportet, in jure sæpe dici, communicantem cum excommunicato *similem* excommunicationem incurrere; sensus autem est, eum pariter excommunicari, licet minore excommunicatione.

6. *Quæst. 6.* Quinam sint effectus Excommunicationis minoris, & quis ab ea possit absolvere? R. 1. unicum esse effectum directum illius, nempe privare usu passivo Sacramentorum. Constat ex *c. si celebr. de Cler. Exc.* Ubi dicitur, graviter peccare eum, qui hac censura irretitus suscipit Sacramenta; quæ tamen valide recipit, ut convenit inter DD. qui dicunt, non peccare graviter, qui Sacramenta ministrat, sed non recipit. An autem peccet venialiter, controvertitur inter AA. Habet quoque alium effectum Excommunicatio minor, qui dicitur *indirectus*, scilicet hominem privare passiva electione ad beneficia ex eodem *c. si celebrat.* Et quamvis textus loquatur de receptione per electionem, eadem est ratio de collatione, & præsentatione, quæ sunt virtualis quædam electio.

7. Itaque tam excommunicatus beneficium recipiens, quam eligentes, præsentantes, aut conferentes graviter peccant, cum in re gravi præceptum Ecclesiæ transgrediantur. Electio autem hujusmodi non erit ex se irrita, sed irritanda ex eodem textu, sanciente: *Si scienter excommunicatus electus fuerit, ejus electio est irritanda.* Sed quænam scientia requiritur, ut infirmetur electio? Alii requirunt eam ex parte electi tantum, alii ex parte electorum, alii denique ex parte utriusque. Electores autem conferentes beneficium ei, quem sciunt excommunicatum, nullam pœnam juris incurrunt.

Nota; ab hac excommunicatione, cum non sit reservata, potest absolvere Parochus, & quivis Sacerdos potens absolvere a mortali; sed non ii, qui carent jurisdictione, ut essent simplices alii Sacerdotes.

8. *Quæst. 7.* Quinam sint effectus Excommunicationis majoris? R. sunt in duplici differentia; alii sunt remoti, seu mediati; alii proximi, vel immediati. Remoti sunt duo, scilicet irregularitas, quam subit excommunicatus exercens actum alicujus Ordinis; & suspiciõ de hæresi, quam subit is, qui per annum integrum in contumacia persistit, & ut jura loquuntur, insordescit, perseverando in eadem censura cum Ecclesiæ contemptu. Contra quem ut de hæresi suspectum procedi potest, privando ipsum beneficio, ut colligitur ex *Trid. Sess. 25, c. 4.* Effectus immediati, seu proximi novem assignantur, 1. est privatio susceptionis Sacramentorum. 2. privatio communium suffragiorum. 3. administrationis Sa-

cramentorum. 4. Divinorum Officiorum. 5. nullitas Beneficii, collationis, præsentationis, cet. 6. privatio communicationis forensis. 7. privatio usus jurisdictionis. 8. sepulturæ Ecclesiasticæ. 9. communicationis Civilis. De singulis agendum est singillatim.

9. *Quæst. 8.* An excommunicatus possit valide suscipere Sacramenta? R. certum est, eum graviter peccare, sive toleratus sit, sive non sit, suscipiendo Ecclesiæ Sacramenta. Excusat autem a mortali ignorantia invincibilis, imo & gravis metus mortis, infamiæ, jacturæ bonorum cet. nisi adsit censuræ contemptus, quia non censetur Ecclesia velle cum tanto rigore ad censuræ observantiam obligare. An autem valide suscipiat, dubitatur. Negant aliqui excommunicatum, qui adhuc sine culpa ante censuræ absolutionem suscipit Sacramentum Pœnitentiæ, valide suscipere, cum membrum sit abscissum ab Ecclesia, cum qua nequit ideo in bonis ejus communicare. Affirmat tamen communissima sententia cum Suario, cum nullibi ab Ecclesia Sacramentum irritum declaretur, neque ex parte ministri, neque ex parte suscipientis.

10. Notandum est autem, eum, qui ministrat Sacramentum Excommunicato tolerato, peccare quidem contra jus Divinum, dando Sacramentum indigno; sed non peccare contra præceptum Ecclesiæ, quæ post Constantiense Concilium permisit cuique communicationem cum excommunicato tolerato. An autem excommunicatus teneatur tollere impedimentum ad implendum præceptum tum audiendi sacri, tum

confitendi, & communicandi in paschate, non convenit inter DD. Quoad annuam Confessionem, & Communionem est omnino affirmandum; cum hoc sit unum ex præceptis Divinis quoad substantiam. Idem dico de obligatione Missæ, si possit absque gravi incommodo obtinere absolutionem; quod si id facile nequeat, & dolus absit, ab obligatione tollendi impedimentum audiendæ Missæ excusant communiter AA.

11. *Quest. 9.* Quibus suffragiis, & precibus privetur Excommunicatus? R. 1. si non sit toleratus, privatur communibus Ecclesiæ suffragiis, orationibus, & indulgentiis; idque, ut docet Suarius cum communi TT. etiamsi alioqui sit in gratia, nec per ipsum stet, quominus absolvetur. Nam, ut dicitur in *c. a nobis 28. de sent. Excom. quamvis absolutus apud Deum fuisse credatur; nondum tamen habendus est aq̄d Ecclesiam absolutus.* Non tamen privatur orationibus, & suffragiis, quæ quivis, ut persona privata offerre potest pro excommunicato. Quin & Sacerdos potest suo nomine in Missa mentionem illius facere, & pro illo offerre particulare meritum operantis. S. Th. Soto, Suarius, & fere omnes TT. R. 2. si toleratus sit, juxta probabilem multorum opinionem non privatur communibus suffragiis, & precibus nomine Ecclesiæ factis; quamvis alii multi cum Bellarm. Suario, & aliis negent posse quemvis Ecclesiæ nemine offerre Sacrificia, & orationes pro excommunicato, etiam ab Ecclesia tolerato.

12. *Quest. 10.* Quomodo Excommunicatus privetur usu activo Sacramentorum? R. ita ut

non toleratus licite non possit ministrare Sacramenta, præterquam in casu extremæ necessitatis, etiamsi requisitus sit. Probabile autem est eum posse ministrare Viaticum, & Extremam unctionem, quando infirmus nequit aliud Sacramentum suscipere; pariter autem cum aliter grave incommodum posset metuere. Ita Roncaglia, Salmant. alii. Excommunicato autem tolerato vetitum est universe Sacramenta ministrare in *c. Apost. de Cler. Exc. min.* Quando autem est requisitus, vel si Parochus sit, nec sit alius, qui loco ipsius celebret, vel ministret, licite confert Sacramenta. Quod autem valide confertur, etiam si non sit toleratus, est omnino certum, ut ait S. Th. 3. p. q. 64. a. 9. excepto Sacramento poenitentia, quod requirit jurisdictionem, qua ipse caret, si non sit toleratus.

13. Circa quod nota, eum, qui excommunicatus Sacramenta ministrat, sive toleratus sit, sive vitandus, incurrere irregularitatem ex *c. ult. de Cler. exc.* Pariter si solemniter baptizet, aut nuptias solemniter benedicat. Idem dico contra nonnullos, si invalide ministret ex *c. si quis 7. Causa 11.* ubi Martinus V. declarat irregularem quemvis constitutum in Sacris, *qui post excommunicationem præsumperit quasi in officio suo agere, sicut prius.*

14. *Quest. 10.* Quomodo Excommunicatus privetur usu Divinorum Officiorum? R. non solum eorum fructu privatur, sed neque interesse potest parti notabili Sacrificii, aut publicis precibus, cantui, supplicationi, & ceteris annexis Ordini Clericali. Graviter igitur pec-

eat & ipse, & qui cum Excommunicato vitando Divino Officio intersit, nisi aut parvitas materiæ excuset, aut invincibilis ignorantia: Quod si excommunicatus a Sacerdote monitus nolit Ecclesia exire, subit excommunicationem Papæ reservatam ex c. *Eos de sent. Exc.* Pariter eam subit interdictus denunciatus, qui pertinaciter velit audire Missam, & omnes, qui impediunt, ne excommunicatus, vel interdictus ab Ecclesia recedat, ex c. *gravis de sent. Exc.* Sacerdos autem excommunicatus, faciens coram se Missam celebrari, manet irregularis ex c. *tanta de Exc. Præl.* Cum autem excommunicatus vitandus renuit exire Ecclesia, tenentur Clerici eum expellere, aut si nequeant, ab officiis cessare, etiam die festo; quod si Sacerdos consecravit, potest, ceteris abeuntibus, Sacrum persequi usque ad Communionem, & reliqua in Sacratio perficere, vel alio decenti loco.

15. Non prohibetur tamen Excommunicatus Sacras imagines venerari, uti aqua benedicta, aliisque Sacramentalibus, quamvis fructum eorum, qui oritur ex benedictione Ecclesiæ, non participet. Potest etiam in Ecclesia seorsim ab aliis orare, modo cum illis non communicet. Potest etiam audire concionem, & lectionem Theologiæ, vel Canonum: quamvis ipse nequeat concionari, vel legere, nisi toleratus sit, & ab aliis requiratur, aut ad id ex officio teneatur; quia tunc præsumitur ab aliis requiri, ut cum Suar. docent Salmant. Quod si obligatus est ad horas Canonicas, non excusatur ab illis recitandis, etiamsi fructus non percipiat ex culpa sua. Ve-

rum si omnino privetur beneficio, liber est ab onere recitandi, quod habeat solum ratione beneficii. Recitans autem non debet dicere *Domine vobiscum, sed Domine exaudi*, cet. Non potest autem uti socio ad recitandum; at secluso scandalo, & contemptu, inquit probabiliter Tournely, non videtur materia gravis uti socio ad officium, vel rosarium privatim recitandum. Nullo autem modo peccat, si toleratus cum alio recitet, ab eo requisitus.

16. *Quæst. 12.* Quid de privatione beneficii Ecclesiastici? R. nulla est omnis beneficii collatio, electio, cet. facta in favorem excommunicati ex c. *postulatis de Cler. Exc. min.* Hinc non solum peccant graviter conferentes, recipientes, cet. sed etiam ultra excommunicationem minorem, incurrunt suspensionem a collatione, cet. Valida est, si conferatur scienter a Pontifice, vel cum clausula absolutionis a censura ad eum effectum, nisi quis excommunicatus sit ob hæresim; hæc enim non comprehenditur sub generali absolutione. Jam vero quod de beneficii dictum est, intelligendum est etiam de dignitatibus Ecclesiasticis, de pensionibus Clerici ob ministerium aliquod Ecclesiasticum, & de pensione Ecclesiastica, etiam temporali, quæ datur ob aliquod officium Ecclesiasticum. Idem alii affirmant quoad dignitates sæculares, quia excommunicati invalide exercent actus jurisdictionis; alii tamen id negant, eo quod in jure nihil sit, quod significet irritam esse collationem hujusmodi dignitatum, quamvis excommunicatus impediatur ab externo suo officio exercendo.

17. Dubitant aliqui, an post Constantien-
se Concilium valida sit collatio beneficii, facta
Excommunicato tolerato; sed verior sententia
nullam esse affirmat cum Suario; quamvis enim
permissum sit cum tolerato communicare, ex-
communicatus tamen nequit officia præstare:
quare collatio semper fit indigno. Nec inhabi-
litem tollit ignorantia, quantumvis innoxia, ni-
si collator ad cautelam absolvat a censuris ad
eum effectum, ut fieri solet. Nota denique, ex-
communicatum ante beneficium obtentum non
facere suos fructus beneficii; qui autem post be-
neficium acceptum excommunicatur, non priva-
tur fructibus, nisi post iudicis sententiam, ut
probabilius censeo cum Laym., Tournelyo, &
aliis contra Suarium, aliosque.

18. *Quest. 13.* Quid est communicatio fo-
rensis, qua privatur Excommunicatus? R. hoc
nomine venit officium iudicis, advocati, procu-
ratoris, item actoris, tabelionis, testis, cet. ita
ut reus semper possit excipere contra excommu-
nicatum, etiam post iudicis sententiam ante exe-
cutionem. Actor vero excommunicatus valide a-
git, donec repellatur; iudex autem agit invali-
de nisi sit toleratus, cum careat jurisdictione.
Non peccat autem excommunicatus, si sit tole-
ratus, qui tuetur se, & alios in iudicio; vitan-
dus autem non potest alios in iudicio defende-
re, quamvis si id faciat, non teneatur merce-
dem restituere. Quod ad testes attinet, isti
etiam vitandi valide testantur, si non repellan-
tur; tolerati vero & valide, & licite, si ab una
partium requirantur. Nemo excommunicatus po-

test esse tutor, aut curator, aut testamenti exe-
cutor; si tamen non fiat oppositio, valide exe-
quitur: valide quoque ipse testatur, etsi illicit-
e. Denique contractus omnes ab eo facti illi-
citi sunt, & ratione eorum non datur actio in
foro externo. Validi tamen sunt, durante exe-
cutione, si ab eo fiant, ut persona privata, sed
non si fiant ab eo tanquam persona publica ra-
tione muneris, & beneficii, quæ jurisdictionem
requirant.

19. Jurisdictione enim uti prohibetur Ex-
communicatus; ita ut si non sit toleratus inva-
lide eligat, conferat, præsentet, ferat leges, sen-
tentiam, cet. Qui autem ab eo beneficium acci-
pit, intrusus dicitur, & absque alia sententia
tenetur illud renuntiare. Acta vero tolerati ob
bonum commune valida censeatur; graviter ta-
men peccat, qui ea sine necessitate exerceat ex
c. *Tanta de Exc. Prælat.* Privatur quoque Ex-
communicatus sepultura Ecclesiastica, ita ut si
non sit toleratus, nequeat in Ecclesia; vel ejus
cœmeterio sepeliri. Et si forte sit sepultus, de-
bet exhumari, nec in eo loco possunt Divina
peragi ante reconciliationem. Ita ex c. *sacris de
sep.* Polluta autem Ecclesia, manet pollutum &
cœmeterium, sed non contra ex c. *consuisti
de Consec. Eccl. in 6.* Si vero excommunicatus de-
cessit cum signis pœnitentiæ, non est exhuman-
dus, sed absolvendus, petita absolutione ab hæ-
rede. Peccant autem graviter comitantes vitan-
dum ad sepulturam; sepelientes vero incurrunt
excommunicationem majorem ex *Clem. 1. de sep.*
Id quidem dictum sit de excommunicato non to-

lerato; nam toleratus licite sepelitur in loco sacro, si cum signis pœnitentiæ a vita decessit.

20. *Quest. 12.* Quomodonam excommunicatus privetur communione civili fidelium? R. In casibus hoc versu comprehensis.

Os, orare, vale, communicio, mensa negatur, ex declaratione Callixti Papæ in c. *Excommunicatos* 11. q. 3. Dicitur 1. *Os*, per quod intelligitur osculum, & omne colloquium, etiam privatum, etiam per nutum, litteras, vel internuntium, & quodvis signum benevolentiae, ut missio, vel acceptio munerum. Dicitur 2. *Orare*, id est, omnis communicatio in divinis, de qua supra. 3. *Vale*, quod comprehendit omnem salutationem saltem honorificam verbo, vel signo, vel amplexu, sed non resalutationem, & alia urbanitatis signa, quæ censetur solutio debiti, ut probabilior est opinio TT. Hinc multi docent probabiliter contra Suarium, & alios, licitum esse cuiquam exhibere excommunicato signa urbanitatis; aperiendo caput, assurgendo, cet. modo absit animus salutandi, maxime si superior sit, aut persona publica. Resalutare autem verbis excommunicatum, secundum aliquos non est jure prohibitum; sed probabilius censeo id esse verum ab Ecclesia, quamvis contrarium non sit improbable. Aliud est de rescriptione, quæ videtur vera communicatio.

Qui autem Excommunicatum injuriis afficeret, peccaret quidem, sed censuram non incurreret: multo minus qui ei diceret: *Deus te convertat, illuminet*, cet. S. Anton. p. 3. tit. 25.

21. Dicitur 4. *Communicio*, quæ comprehendit

omne genus contractus, qui tamen, si fiat, validus est, contra ac pauci sentiunt. Comprehendit etiam cohabitationem, cooperationem, societatem, & quicquid censetur communicatio cum illo. Hinc prohibetur quoque communicatio cum excommunicato in eadem mensa, hoc est, omnis convictus, & convivium cum eo, etsi quis non vescatur eisdem cibis nec eidem numero mensæ accumbat, ut evenire solet in Monasteriis, & Seminariis, in quibus plures sunt mensæ in eodem triclinio, sed omnes accumbunt per modum societatis, *Suarus, Salm.* alii qui notant, non ideo prohiberi edere cum excommunicato in eodem hospitio, aut diversorio, vel casu fortuito in itinere in eadem domo, vel in eadem mensa.

22. *Quest. 15.* Quale sit peccatum communicare cum excommunicato non tolerato? R. communicatio in Divinis est mortale propter gravitatem materiæ; in civilibus autem, licet inducat excommunicationem minorem, aliquando tamen erit solum veniale, si secluso contemptu, & sine frequentia fiat. Erit tamen grave peccatum, etiamsi non sit scandalum, vel contemptus, communicare in eodem crimine, vel contumacia, ob quam lata est excommunicatio. Item si ex excommunicatione civili reus sumeret occasionem perseverandi in eodem statu pertinaciæ, & in hoc omnes consentiunt. Imo probabilius censeo cum Suar. contra Navarrum, & alios, frequentem communionem in re civili cum eo nunquam posse excusari a peccato gravi. Ratio est, quia communicatio in civilibus cum vi-

tando ex natura sua videtur materia gravis, ut probatur ex *c. exceptionem 7. de Exc.* ubi communicans civiliter cum excommunicato, dicitur *in periculum anime sue communicare.*

23. Quoad pœnam vero, communicans cum vitando sive in divinis, sive in humanis incurrit excommunicationem minorem. Incurrit autem majorem 1. Clericus scienter communicans in divinis cum excommunicato a Papa nominatim denunciato ex *c. significavit de sent. Exc.* 5. qui communicat cum eo, si sententia lata sit etiam contra participantes; nec potest absolvi nisi ab eo, qui possit absolvere principalem. 3. iis, qui scienter communicat cum vitando in crimine, ut ajunt, *criminoso*, id est, in eo, propter quod lata fuit excommunicatio; & hic absolvendus est tantum ab eo, a quo absolvitur principalis, ex *c. nuper de sent. Exc.* Addunt Salmant. Episcopum excommunicantem, si communicet cum reo in crimine, quod causa fuit excommunicationis.

24. *Quest. 16.* An liceat aliquando communicare cum non tolerato? R. extra Divina, licet in his casibus, qui habetur in *c. quoniam multos Can. 11. q. 3.* quinque in hoc versiculo continentur.

Utile, lex, humile, res ignorata, necesse.

1. scilicet, cum requirit utilitas vel ipsius excommunicati, vel alterius. Hinc licet ab excommunicato consilium petere, ejus concionem audire, si alius desit idoneus, medicinam ab eo, vel stipem petere, initam prius societatem continuare, sed non licet novos cum eo contractus inire. 2. *lex*, scilicet, matrimonii, per quam licet uxori

marito excommunicato communicare, & e contrario, nisi factum sit divortium. Non tamen id permittitur sponsis de futuro. Quod si excommunicatio lata sit ob dubium de valore matrimonii, vel ob hæresim, id non licet ex *c. decrevit de hæret. in 6.* De cetero licita sunt obsequia conjugii præstita, uti & licent ea filiis quoad parentes. Licet quoque petere, & reddere debitum ad vitandum periculum incontinentiæ, *S. Th. in 4. d. 18. q. 2. a. 4.* qui docet, nunquam licere conjugii communicare in Divinis cum conjugate excommunicato.

25. Dicitur 3. *humile*, id est, in casu subjectionis, quomodo possunt filii etiam emancipati, ut probabiliter docent Suar. Navarrus, Soto, & alii. Addunt aliqui etiam adoptivos, imo etiam nepotes, pronepotes, & in eodem genere affines, ut sunt murus, privignia, cet. Communicare quoque possunt servi, & ancillæ domino, si ante excommunicationem erant illius servitio addicti: similiter Religiosi Prælato, non tamen nisi quoad eam communicationem; quæ vitari non potest ab habitantibus in eadem familia. Famuli autem excommunicati ejusdem Domini non possunt inter se communicare, nisi quoad opus sit ad serviendum Domino, quem non possunt relinquere. Quod autem de famulis est dictum, convenit quoque filiis, uxoribus quoad parentes, & conjuges.

26. Dicitur 4. *res ignorata*; quælibet enim ignorantia, sive juris, sive facti excusat communicantes cum excommunicato ex *c. quoniam multos 11.* & quidem probabiliter etiamsi sit cul-

pabilis, & crassa, cum ibi excusentur generatim ignorantibus. Excusat 5. necessitas sive animæ, sive corporis, sive propria, sive aliena, modo vera sit, & gravis ex dicto c. quoniam multas, & clarius ex c. Si vere 34. de sent. Excom. Denique: non est vitandus nisi is, quem moraliter constat vitandum esse sive id constet per famam publicam, vel testimonio duorum saltem testium fide dignorum. Recte autem monet Tournelyus, non licere Pœnitentiæ Sacramentum suscipere ab eo, de quo dubitatur an sit vitandus; ne forte nullum evadat Sacramentum.

CAPUT II.

De Excommunicationibus reservatis.

27. *Quest. 1.* Quænam sunt Excommunicationes Episcopis reservatæ? R. 1. est in eos, qui leviter Clericos percutium, aut etiam graviter, si sint feminæ. 2. in eos, qui a censura in mortis articulo absoluti ab eo, qui alias non poterat, Superiori non se sistum, si censura reservata erat ab Episcopo. 3. in Fratres minores, si admittant in suis Ecclesiis ad officia Divina Fratres Tertii ordinis. 4. in eos, qui procurant abortum fœtus animati effectum secuto, a qua excommunicatione absolvere possunt etiam Regulares. 5. in eos, qui communicant in eodem crimine cum excommunicato ab Episcopo. 6. in eos, qui incurrunt censuras latas ab Episcopo, & sibi reservatas per propria statuta.

28. Cum vero excommunicatio fertur ex mo-

nitio, nemo tenetur ad revelandum crimen, non vergens in alterius damnum, nisi præcedat, infamia, vel rumor ortus ex probis hominibus viciniæ, aut Collegii. Quod si delictum cedat in commune damnum, etiam si sit occultum, est revelandum, nisi certa sit spes correctionem futuram; verum si cedat in damnum privatum, non est manifestandum, nisi probari possit saltem per alium testem, vel aliter malum imminens nequeat impediri. Quando autem in Monitorio non præcipitur denuntiatio, sed testificatio, tenetur quisque testari, si præcedat semiplena probatio, etsi non possit ipse probare. S. Th. Bonav. & communis quæ docet, non esse obligationem revelandi crimen emmendatum, nisi illud habeat effectum in futurum, vel nisi sit publicum, & emendatio occulta, vel denique sit tale, ut Superior merito intendat reatus punitionem. Qui vero ad revelandum obligatus non revelet tenetur ad restitutionem, nisi exinde grave damnum alterius oriatur, aut fuerit testis a iudice citatus, qui acceptatione posita tenetur ex justitia revelare.

29. *Quest. 2.* Quænam sunt Excommunicationes reservatæ Papæ in universum? R. 1. contra omnes incendiarios c. tua nos de sent. Excom modo sint ab homine excommunicati, & denunciati, ut notat Cabrin. 2. in habentes literas Apostolicas, & non destruentes, item in falsarios litterarum Apostolicarum, ex c. dur. eodem; & c. ad falsariorum. 3. in effringentes, & spoliantes Ecclesias, c. conquesti. 4. in communicantes eodem crimine cum excommunicatis a Pa-